

LÜHIKROONIKA

1. aprillil esines Eesti Kirjandusmuuseumi seminaril Peder Gammeltoft Bergenis ülikooli raamatukogust. Ettekandes „From shared roots to divergent paths: Onomastics and ethnology in the age of modernization” („Ühistest juurtest lahknevate radadeni: onomastika ja etnoloogia moderniseerimise ajastul”) kõneles ta onomastika ja etnoloogia tähendusest kultuuri uurimisel Norra näitel. Norra kogemus toob esile selle, kuidas teaduslik kohanimeuurimine ja etnoloogia täiendavad teineteist, isegi kui kummagi valdkonna metodoloogilised ja ideoloogilised suundumused erinevad.

2. aprillil peeti Tallinnas hõimuklubi õhtu, kus Sven-Erik Soosaar kõneles soome-ugri rahvaste raamatute sünniloost. Ta vaatles esimeste raamatute sünnilugu teistes soome-ugri keeltes ja nende raamatukultuuri arengut võrdluses eestikeelse raamatuga.

11. aprillil peeti Eesti Kirjandusmuuseumis Eesti Rahvaluule Arhiivi kaastööliste päeva. President Alar Karis andis üle presidendi rahvaluule kogumise preemiad. 2024. aasta kogumisvõistlusel „Kunsti puudutus” osales üle 200 inimese. Võidutöö vääriliseks hinnati Kristel Kotta, Merilin Kotta ja Heivi Kotta saadetu. Heiki Maiberg pälvis preemia Maalehe rubriigile „Piibujutt” kauaaegse kogumistöö korraldamise ning selle käigus laekunud ainese arhiivile üleandmise eest. Arhiivi jõudsid Maalehe autorite kaastööd aastaist 1992–2023. Kokku on Maibergilt ERA-s 2464 lehekülge materjali, tänavu veebruaris lisandus veel üle 500 lehekülje. Valter Parve sai tunnustuse silmapaistvate tööde eest 2022.–2024. aasta kogumisvõistlustel „Muusika minu elus”, „Minu saunalugu” ja „Kunsti puudutus”. Kuulutati välja 2025. aasta kogumisvõistluste teemad: „Külalisraamat lugudes ja esemenas” ja „Potipõllundus”.

11.–12. aprillil Tartu Ülikooli raamatukogus toimunud konverentsiga „Eesti kirjanduse leksikon” tähistati 500 aasta möödumist esimese eesti- ja lätikeelse tekstiga raamatu ilmumisest. Konverentsil käsitleti ülikooli erialade ja raamatute seoseid. Esinesid eri elualade esindajad: Marju Lauristin („Raamat kui meedium: Gutenbergi galaktikast tehisaru universumini”), Tuul Sepp („Evolutsioon, ökoloogia ja kirjandus”), Liina Saarlo („„Raiusin kõik raamatusse”. Suulise pärimuse ja kirjanduse seoseist eesti regilaulude näitel”), Laurits Leedjärv („Taevatähtedest eesti kirjatähtedeks”), Taavi Pae („Esimene Eesti kaart”), Anu Lepp („Paber kui Eesti trükikunsti algusaegade vaikne tunnistaja”), Danila Rygovskiy („Ladumismasinad trükipärandi osana ja nende tähendus digitaalses tulevikus”), Arne Merilai („„... mis kui vägev merelaine ...” (Gustav Suits). Eesti luuleloo arhitektuaalne dünaamika”), Kurmo Konsa („Raamatu kestvus: säilitamise, konserveerimise ja restaureerimise dialoog ajaga”), Karmen Lust („Õppevahend kui kaduv kunst”), Enda Trubok („Mitteformaalõpe kui formaalõppe toetaja TÜ Narva kolledži näitel”), Janika Päll („Eestikeelsed raamatud, mis jäid sündimata”), Reet Bender („„Jetzt blüht zu Hause schon der weiße Klee...” Eesti luule baltisaksa tõlkes pärast Teist maailmasõda”), Julia Laffranque („Leksikon teemal „Eesti kirjandus ja õigus”), Maaja Vadi („Siit nurgast ja sealt nurgast – organisatsioonikäitumise mõisted ja Eesti juhtide kogemused”), Liina Lukas („Kirjakeelest kirjanduskeeleks II: „Weikise Hanso luggu tühja sare peäl”. Eesti Robinsoni kirjanduslikust, filosoofilisest ja pedagoogilisest tähendusest”), Renate ja Karl Pajusalu („Kirjakeel, kirjutatud keel ja raamatukeel”), Eduard Parhomenko („Ülo Matjuse jahe õpetus raamatukirest”), Katri Smitt („Timbu-Limbust Putkamissu ja Mummini. Tähelepanekuid illustratsioo-

nist lasteraamatus ning kunstnikuraamatu rollist lastekirjanduse elujõu mõõdikuna”), Ilona Piirimägi („Millest räägib meile ubadest kee? Ehk kirjandustund kaasaegses muuseumis”), Risto Järv („Lammutatud leksikonist loogilise süsteemi katseni – Kristian Jaak Petersoni mütoloogiakäsitlus Kristfrid Gananderi teosest „Finnische Mythologie”), Tiina-Erika Friedenthal („Balti kirjakultuuri ajalugu III. Religioon”), Irina Külmoja ja Jelisaveta-Kaarina Kostandi („Eesti vanausuliste pärimuskultuuri leksikonist”), Urmas Varblane ja Jüri Valge („Emakeel (majandus)-teaduses ja -hariduses”), Ene-Margit Tiit („Matemaatika ja statistika alase sõnavara areng eesti keeles ja kirjas”), Kuldar Tave-ter („Kirjandus, emotsioonid ja tehisaru”), Jüri Talvet („Estonian Writers’ Online Dictionary. Eesti kirjanike e-leksikon”) ja Raul Veede („Entsüklopeedia on Eesti kultuuri magasiit”). Konverentsi korraldasid Tartu Ülikool ja Eesti Kirjanduse Selts.

11.–12. aprillil peeti Tartu Ülikooli Narva kolledžis XIII Mikael Agricola ehk soome keele päeva konverents. Põhiettekanne-tega esinesid Sándor Szeverényi (Szegedi ülikool, „Reports from the battlefields of the „Ugri–Turkic War” – „Teateid „ugriturgi sõja” lahingutandril”), Mart Rannut (Narva kolledž, Eesti Piibliselts, „Normalisatsioonist ja formalisatsioonist keelekorralduses”), Heinike Heinsoo (TÜ, Lvi Ivan Franko ülikool) rääkis siltide pragmatikast, Ekaterina Suntcova (Szegedi ülikool) udmurdi keele kui võõrkeele õpetamisest, Elvira Kün (Narva kolledž) ja Andrei Uljev (Tallinna Mustjõe Gümnaasium) põhikooliõpetajate tööstressi vähendamise võimalustest. Sektsiooniistungil esinesid Enn Ernits („Sissevaade Kraasna toponüümiasse”), Piret Norvik („Unustatud sõnu Ida-Virumaalt”), Eva Saar (TÜ, „Isuri ja lõunaeesti keele ühisjooni eri keeletasanditel”). Dmitri Filkin (Narva kol-

ledž) rääkis Narva ingerisoomlaste keelehoiakutest, Jekaterina Kuznetsova (MTÜ Narva Ingeri Maja) vadja kultuuri taas-elustamisest, Dmitrijs Ščegoļevs (Läti Ülikool) kreevinitest Lätis XV–XIX sajandil. Jaak Prozes (Fenno-Ugria Asutus) kõneles karjala rahvusliikumise eripäradest XX sajandil, Madis Arukask (TÜ) mõnedest binaarsetest opositsioonidest vadja mütooloogias ja Jaan Bärenson (Eesti Piibliselts) eestikeelsest Meie Isa palvest ajaloos. XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul enim eesti keelde tõlgitud ungari proosakirjaniku Mór Jókai 200. sünniaastapäevale pühendatud seksisoonis esinesid Szegedi ülikoolist Anna Márton-Simon ja Gréta Csikós. Szilárd Tibor Tóth (Narva kolledž) tegi ülevaate Mór Jókai teoste tõlkijate Eduard Vilde ja Edvin Hiedeli eestindustest.

15. aprillil esitleti Eesti Keele Instituudis „Eesti vanema piiblitõlke sõnastikku”. Raamatu koostamisel osalesid Inge Käsi, Maeve Leivo, Ahti Lohk, Anu Pedaja-Ansen, Heiki Reila, Kristiina Ross ja Annika Viht. Autorid tutvustasid 20 aastat väldanud tööd ja selle tagamaid. Teos annab ülevaate sõnavarast, mida kasutati varastes piiblitõlgetes ajavahemikul 1600–1739.

15. aprilli kirjanduslikul teisipäeval Tartu Kirjanduse Majas peeti Eesti Kirjanduse Seltsi kirjanduse aastaülevaadete kõnekoosolek. Esinesid Janika Kronberg („Eesti proosa 2024 – naiste tööd ja meeste mängud”), Helena Koch („2024. aasta lastekirjandus – pelgupaik ärevatel aegadel”), Johan Elm („Dokumentaalsus ja ainulaadsus algupärase dramaturgias”), Saara Liis Jõerand („Tähelepanekuid 2024. aasta kirjanduskriitikast”) ja Sveta Grigorjeva („Luule läbi roosade prillide ehk mimuliku ülevaade 2024. aasta ilmunust”).

15. aprilli Eesti Kirjandusmuuseumi seminaril esines Pille Kippar. Ta kõneles eesti loomamuinasjuttude rahvusvahelisest taustast.

16. aprillil Tallinnas toimunud hõimuklubi õhtul arutles Petar Kehayov uurali keelte hääbumise teemal. Ta mõtiskles selle üle, millest sõltub keele elujõud ja kui ohustatud on praegu Venemaa uurali keeled.

22. aprillil toimus Tartu Kirjanduse Majas kirjanduslik teisipäev „Estofiilid eesti kirjanduses: Ilze Tälberga”. Läti ja eesti keele lektor ning tõlkija Ilze Tälberga on Eestis elanud üle 20 aasta. Ta populariseerib läti kirjandust kanalil @veelputru ja korraldab Tartu läti raamatuklubi. Ilze Tälbergat küsitles kauane letofiil Contra. „Estofiilid eesti kirjanduses” on Eesti Raamatu Aasta kestel Tartus toimuv sündmustesari. Igal kuul kõneleb mõnest teisest riigist pärit estofiil oma sideme tekkimisest eesti keele ja kirjandusega.

22. aprillil korraldati Tartu Ülikoolis eesti ja üldkeeleteaduse instituudis tegutseva digihumanitaaria keskuse projekti „Digitekstide uurimiskeskus” (DigiTS) avasündmus. Liina Lindström kirjeldas digihumanitaaria arendamise senist käiku Tartu Ülikoolis. Uuest projektist andis ülevaate digitaalse lingvistika lektor Joshua Wilbur. Peaesineja Maciej Eder pidas ettekande „Computational stylistics: From authorship attribution to assessing language change” („Arvutuslik stilistika: autorsuse omistamisest keelevahetuse hindamiseni”).

23. aprillil kõneles Janek Vaab ERM-i hõimuklubis kadunud leivu keelest ja selle dokumenteerimisest. 1988. aastal suri Anton Boks, ühes temaga Põhja-Lätis kõneldud lõunaeestilik leivu keel. Enne keele kadumist jõuti üht-teist kirja panna

ja linti võtta. TÜ fennougristika nooremteadur Janek Vaab andis ülevaate arhiivides talle olevast leivu keelest ja tutvustas selle erijooni.

23. aprillil toimus Rakveres regionaal- ja põllumajandusministeeriumi ning kohanimenõukogu korraldatud kohanimepäev. Kohalike omavalitsuste õigusvaldkonna juht Margit Mitt kõneles kohanimekorraldusest Eestis, maa- ja ruumiameti esindaja Mall Leht kohanime süsteemist aastal 2025. Peeter Päll ja Tiina Laansalu (EKI) pidasid ettekande „Kes ristib Eestis välismaa kohti?”.

24. aprillil peeti Tartus Akadeemilise Rahvaluule Seltsi üldkoosolek. Liina Saarlo esines ettekandega „Kalevipoeg rahva ja luule vahel”. „Kalevipoeg” sisaldavat umbes 12% „rahvaehtsaid” regivärsse. „Kalevipoja” laulud on jõudnud omakorda rahvaluulekogudesse tagasi. Runoregi.fi abil on võimalik vaadelda „Kalevipoja” värsste seiklusi rahvasuus ja paberile panduna ning mõtiskleda, kes, kuidas ja miks neid värsse rahvaluulekogujatele saatis.

24.–25. aprillini korraldati Tallinnas 22. rakenduslingvistika kevadkonverents „(De)standardiseerimine keeles ja kasutuses”. Standardiseerimine ja destandardiseerimine on keelekasutuse ja keele arengu lahutamatud protsessid. Standardiseerimine loob ühtlustatud reeglid, mis tagavad keele järjepidevuse ametlikes ja hariduslikes kontekstides. Destandardiseerimine seevastu peegeldab keele loomulikkude varieeruvust ning kohanemist erinevate kasutuspraktikatega, mille määravad nii sotsiaalsed kui ka kultuurilised tegurid. Kutsutud esinejad olid Ian Cushing (Manchesteri ülikool, Suurbritannia, „Linguistic justice in schools: deficit thinking and anti-deficit resistance” – „Keeleõiglus koolides: puudulikkuse tajumine

ja vastupanu sellele”), Margit Langemets (EKI, „Vilets keel, vilets meel. ÕSiga või ÕSita”) ja Rik Vosters (Brüsseli Vrije ülikool, Belgia, „Standardization and prescriptivism in Dutch: past, present and future” – „Standardiseerimine ja preskriptivism hollandi keeles: minevik, olevik ja tulevik”). Osalejaid oli veel Hispaaniast, Tšehhist, Soomest, Rootsist, Leedust ja Saksamaalt. Eestist esinesid EKI, TÜ, TLÜ, TTÜ ja Kaitseväge Akadeemia teadlased.

25. aprillil toimus Eesti Kirjandusmuuseumi veebiseminar „Folkloori säilitamine modernses arhiivis: välitööde ja dokumenteerimise küsimused Euroopa praktika kontekstis”. Seminaril keskenduti modernse folklooriarhiivi tegevustele: pärimuse kogumine, säilitamine, uurimine ja taaskasutamine muutavas ajaloolises kontekstis. Üks keskseid eesmärke oli tutvustada Ukraina folkloristide tegevust eeskätt käimasoleva sõja ajal, kuid samuti vähetuntud materjale nii eesti kui ka ukraina pärimuskogudest ning heita valgust eesti ja ukraina kultuurisidemetele. EKM-ist esinesid Ave Goršič ja Janika Oras. Seminar toimus Ukraina Teaduste Akadeemia Maksõm Rõlskõi nimelise kunstiuuringute, folkloristika ja etnoloogia instituudi ning EKM-i 2024. aastal sõlmitud koostöölepingu raames.

29. aprillil peeti Eesti Rahva Muuseumis noorte kultuuriuurijate konverents „Noorte hääled”. Esinesid nii gümnaasistid kui ka erinevate õppeastmete üliõpilased. Käsitletavat teemat olid väga mitmekesised. Kõneleti vooluveekogudest rahvaluules, piirikividest, rahvamuusikute (pillimees Aleksander Zirkist, rahvalaulik Mari Kravtsovist), rahvatantsust, Vana-Võromaa suitsusaunatraditsioonist, Ukraina põgenike kohanemis- ja huumorikogemustest, netikeele kujunemisest, tarokaartidega ennustamisest jpm.